

Ali nacionalna ekonomija poznaje radnika samo kao radnu životinju, kao životinju koja je svedena na najneophodnije tjelesne potrebe.

"Da bi se jedan narod duhovno slobodnije obrazovao, ne smije više biti u ropstvu svojih tjelesnih potreba, ne smije više biti rob tijela. Prije svega, mora mu ostati vremena da bi mogao i duhovno raditi i duhovno uživati. Napredak u organizaciji rada stvara to vrijeme. Uz nove pogonske snage i poboljšane strojeve jedan jedini radnik u tvornicama pamuka sada često izvršava posao stotine, štoviše 250-350 prijašnjih radnika. Slične su posljedice u svim granama proizvodnje, jer se spoljašnje prirodne snage sve više primoravaju da učestvuju u ljudskom radu. Ako je za podmirenje jednog kvantuma materijalnih potreba ranije bio potreban utrošak vremena i ljudske snage koji se kasnije smanjio za polovinu, istovremeno je za toliko proširen prostor za duhovno stvaranje i uživanje, bez ikakvih gubitaka za čulnu ugodnost. Ali i o podjeli plena koji otimamo starom Kronosu na njegovom vlastitom području, odlučuje još kocka slijepog, nepravednog slučaja. U Francuskoj je izračunato da bi za zadovoljenje svih materijalnih interesa društva pri sadašnjem stupnju proizvodnje bilo dovoljno prosječno radno vrijeme od pet sati dnevno na svakog za rad sposobna čovjeka... I pored uštede vremena uslijed usavršavanja strojeva, za mnogobrojno stanovništvo trajanje robovskog rada se u tvornicama samo povećalo." (Ibid., str. 67-68.)

"Prelaženje od složenoga ručnog rada (na mašinski) pretpostavlja rastavljanje toga rada u njegove jednostavne operacije. Ali u početku ce strojevima pripasti samo jedan dio operacija koje se jednolično ponavljaju, a drugi dio ljudima. Prema prirodi stvari i prema iskustvima koja se podudaraju, takva neprekidna jednolična djelatnost štetna je kako za duh, tako i za tijelo; i tako pri toj povezanosti strojeva s običnom podjelom rada medju mnogobrojnim ljudskim rukama moraju izići na vidjelo i sve štete takve podjele rada. Te štete pokazuju se, medju ostalim, u većoj smrtnosti tvorničkih radnika... Ta velika razlika, koliko ljudi rade pomoću strojeva a koliko kao strojevi..., nije uzimana u obzir." (Ibid., str. 69.)

"Ali u budućnosti narodnog života ove nerazumne prirodne snage koje djeluju u strojevima bit će naši robovi i kmetovi." (Ibid., str.74.)

"U engleskim je predionicama zaposleno samo 158.818 muškaraca i 196.818 žena. Na svakih 100 radnika u tvornicama pamuka grofovije Lankaster dolaze 103 radnice, a u Škotskoj čak 209. U Engleskim